

Η ΦΕΟΥΔΑΡΧΙΑ

Το φεουδαρχικό καθεστώς

1. Η φεουδαρχία

Από τον 10^ο έως τον 14^ο αιώνα, οι περισσότερες χώρες της Ευρώπης, χωρίστηκαν σε επιμέρους ηγεμονίες που ονομάζονταν **φέουδα**.

Οι κύριοι των φέουδων, απάρτιζαν την τάξη των «ευγενών» ή των «**αρχόντων**» και ήταν οι κυρίαρχοι της περιοχής τους, ζούσαν δηλαδή ως ανεξάρτητοι ηγεμόνες, συγκέντρωναν τους φόρους, απένεμαν τη δικαιοσύνη και διεξήγαγαν πολέμους κατά τη βούλησή τους. Λειτουργούσαν με άλλα λόγια σαν μικροί βασιλιάδες.

Αυτό το φαινόμενο ονομάζεται **φεουδαρχία** ή **φεουδαρχικό καθεστώς**.

2. Επικυρίαρχοι και υποτελείς (βασάλοι)

Οι φεουδάρχες συνδέονταν μεταξύ τους με ορισμένους δεσμούς. Οι ισχυρότεροι απ' αυτούς ήταν επικυρίαρχοι (superani) των ασθενέστερων, που θεωρούνταν υποτελείς (vassali). Ο υποτελής εξαρτιόταν από τον επικυρίαρχο και του όφειλε ορισμένες υπηρεσίες. Ο επικυρίαρχος από την πλευρά του ήταν υποχρεωμένος να υπερασπίζεται τον υποτελή του.

Ένας επικυρίαρχος μπορούσε να είναι υποτελής ενός άλλου άρχοντα, ισχυρότερου απ' αυτόν. Οι ισχυρότεροι από τους άρχοντες ήταν **άμεσοι υποτελείς του βασιλιά (στην Αγγλία και στη Γαλλία)** ή του **αυτοκράτορα (στη Γερμανία και στην Ιταλία)**, που θεωρούνταν ο επικυρίαρχος των μικρότερων αρχόντων.

3. Το κάστρο

Οι φεουδάρχες ζούσαν σε κάστρα, που συνήθως ήταν κτισμένα σε υψώματα. Επρόκειτο για επιβλητικά και συμπαγή οικοδομήματα, με ψηλά τείχη και περιστοιχισμένα, για την άμυνά τους, από τάφρους πλημμυρισμένες με νερό. Για να περνάνε πάνω από την τάφρο, οι κάτοικοι χρησιμοποιούσαν ανυψούμενες γέφυρες

(pronts-levis), ενώ τα τείχη έκλειναν με βαριές πόρτες (herses) και κιγκλιδώματα. Τα κάστρα είχαν μια μεγάλη αυλή, **την αυλή του κάστρου**, γύρω από την οποία ήταν κτισμένοι οι στάβλοι, οι φούρνοι, οι αποθήκες των σιτηρών και όλοι οι άλλοι χώροι που ήταν απαραίτητοι για την καθημερινή ζωή.

Το καθαυτό κάστρο, ήταν ένα κτήριο με μεγάλες αίθουσες, που θερμαίνονταν από πελώρια τζάκια. Σε ένα σημείο της αυλής βρίσκονταν και ο πύργος του κάστρου (donjon), το έσχατο σημείο άμυνας, στο οποίο φυλασσόταν και ο θησαυρός του άρχοντα. Στα υπόγεια, υπήρχαν φυλακές, κελάρια ή καταφύγια. Συχνά τα καθαυτό κάστρο ήταν ο ίδιος ο πύργος. Τα κάστρα είχαν επίσης πάντα μια εκκλησία ή ένα παρεκκλήσι.

Η ζωή στο κάστρο ήταν σε γενικές γραμμές μονότονη. Για τη διασκέδασή τους οι κάτοικοι διοργάνωναν γιορτές και έπαιζαν διάφορα παιχνίδια, όπως ένα είδος αντισφαίρισης και ένα είδος μπόουλινγκ ή κυνηγούσαν. Οι γυναίκες, υπό την καθοδήγηση της αρχόντισσας του κάστρου ύφαιναν, κεντούσαν και προσεύχονταν. Καμιά φορά έπαιρναν και αυτές μέρος στο κυνήγι, χρησιμοποιώντας όπως και οι άνδρες ένα εκπαιδευμένο γεράκι.

Ένας άλλος τρόπος διασκέδασης ήταν η φιλοξενία μουσικών και τραγουδιστών (τροβαδούροι) που απάγγελλαν, συνοδευοντάς τα με μουσική, τα ποιήματά τους, λυρικά ή ηρωικά. Μέρος της διασκέδασης ήταν και οι συχνοί πόλεμοι.

4. Ο λαός

Στα χωριά και στις πόλεις ζούσαν άνθρωποι που δεν ανήκαν στην τάξη των ευγενών. Τους ονόμαζαν **βιλάνους**. Αυτοί μόνο εργάζονταν είτε ασκώντας μια τέχνη είτε καλλιεργώντας τη γη. Όλοι υπάγονταν στον άρχοντα της περιοχής τους. Οι κάτοικοι της υπαίθρου, ειδικά οι **πάροικοι (servi)** που ανήκαν σε μια ιδιοκτησία ζούσαν σε δυσκολότερες συνθήκες από αυτούς που κατοικούσαν στις πόλεις. Ο άρχοντας μπορούσε να τους επιβάλει επιπλέον φόρους (**talleae**) ή εισφορές (**redevantiae**) και να τους απαιτεί να εργάζονται ορισμένες μέρες αγγαρικά, χωρίς αμοιβή (**corveae**).

5. Η Εκκλησία

Ούτε η βασιλική εξουσία, ούτε η εξουσία των αρχόντων επαρκούσαν για να επιβάλουν την τάξη και να κάνουν σεβαστή τη δικαιοσύνη. Οι ισχυρότεροι

τυραννούσαν τους ασθενέστερους. Πολλές διαφορές επιλύονταν με τα όπλα. Οι πολλοί **ιδιωτικοί πόλεμοι** που διεξήγαγαν οι άρχοντες είχαν αρνητικές επιπτώσεις για τους καλλιεργητές, που έβλεπαν τις κατοικίες τους και τη σοδειά τους να πυρπολούνται.

Σ' αυτούς τους καιρούς ανασφάλειας και αδικίας η Εκκλησία ανέλαβε τον ρόλο του κοινωνικού προστάτη. Προσπάθησε να περιορίσει τους ιδιωτικούς πολέμους απαγορεύοντας στους άρχοντες να πολεμούν ορισμένες τουλάχιστον μέρες. Αυτή η απαγόρευση ονομάστηκε **Συνθήκη του Θεού** (treuga Dei).

6. Η ιπποσύνη

Η επιρροή της Εκκλησίας έγινε αισθητή και στην οργάνωση της **ιπποσύνης**. Κατά τα συνήθεια της εποχής, οι νεαροί ευγενείς ανατρέφονταν στο κάστρο του άρχοντά τους. Δηλαδή του άρχοντα που ήταν ο επικυρίαρχός τους. Στην αρχή εκπαιδεύονταν ως ακόλουθοι (ragi), στη συνέχεια μετέφεραν την ασπίδα του άρχοντα (scudarii) συνοδεύοντάς τον στον πόλεμο. Όταν ολοκλήρωναν τη στρατιωτική τους εκπαίδευση έπαιρναν τον τίτλο του **ιπότη** (miles/cavaliarius). Για την απονομή του τίτλου διεξαγόταν μια ειδική εκκλησιαστική τελετή.

Ο υποψήφιος νήστευε για 24 ώρες και περνούσε την προηγούμενη νύκτα μέσα στην εκκλησία του κάστρου. Αυτό το στάδιο της τελετής ονομαζόταν **αγρυπνία των όπλων**. Στη συνέχεια εξομολογούνταν, κοινωνούσε τα άγια μυστήρια, και, μετά από ένα λουτρό κάθαρσης, ντυνόταν με ένα άσπρο πουκάμισο, που συμβόλιζε την αγνότητα της ψυχής του, και με ένα κόκκινο μανδύα, που συμβόλιζε το αίμα που ήταν έτοιμος να χύσει υπερασπίζοντας δίκαιες υποθέσεις.

Ντυμένος έτσι ο υποψήφιος, γονάτιζε μπροστά στην Αγία Τράπεζα, δεχόταν την ευλογία του ιερέα και ορκιζόταν ότι θα υπερασπίζεται την Εκκλησία, τις χήρες και τα ορφανά, καθώς και ότι θα σεβόταν τον όρκο του. Στη συνέχεια οι υπόλοιποι ιπότες και οι παρευρισκόμενες κυρίες του έδιναν τα όπλα του, ο επικυρίαρχός του τον φιλούσε και τον αγκάλιαζε (accolade), χτυπώντας τον τρεις φορές στον ώμο με το πλατύ μέρος του σπαθιού και λέγοντάς του τα εξής λόγια: «Στο όνομα του Θεού, του αγίου Μιχαήλ και του αγίου Γεωργίου, σε κάνω ιπότη. Να είσαι σόφρων, γενναίος και νομοταγής». Ο νέος ιπότης έβγαινε από την εκκλησία, φέροντας τά όπλα του, ανέβαινε σε ένα άλογο και κάπαζε μπροστά στην ομήγυρη, κουνώντας το πολεμικό κοντάρι του και επιδεικνύοντας το ξίφος του.

7. Οι φεουδαρχικές εκστρατείες

Πριν από τις Σταυροφορίες, για τις οποίες θα μιλήσουμε σε ξεχωριστό κεφάλαιο, οι φεουδάρχες είχαν πραγματοποιήσει σημαντικούς πολέμους. Το 1066 ο δούκας της Νορμανδίας, Γουλιέλμος ο Κατακτητής, αποβιβάστηκε στην Αγγλία, που κατοικούσαν οι Αγγλοσάξωνες, τους οποίους και νίκησε στη μάχη του Χάστινγκς, και κατέκτησε έτσι την Αγγλία.